

Amman

Landrapport Jordanien 2017

Officiellt namn: The Hashemite Kingdom of Jordan

(المملكة الأردنية الهاشمية)

Landyta: 89 342 km²

Huvudstad: Amman (ca 4 miljoner invånare)

Folkmängd: ca 9,5 miljoner invånare varav vilka 6,6 milj är jordanier (2016)

Befolkningstillväxt: 5,3 % (2015)

Språk: arabiska (officiellt), engelska

Religion: ca 95 % sunnimuslimer, 3 % kristna, 2 % övriga (främst shia & druser)

Etniska grupper: Araber (98 %), Tjerkesser (1 %), Armenier (1 %)

Statsskick: Konstitutionell Monarki

Statschef: Kung Abdullah II (sedan 1999)

Premiärminister: Hani Mulki (utnämnd maj 2016)

Utrikesminister: Ayman Safadi (utnämnd januari 2017)

Finansminister: Omar Malhas (utnämnd nov 2015)

Valuta: JOD = Jordanska dinarer. 1 JOD = 11,43 SEK (2017 Q3)

BNP: ca 38,6 miljarder USD (2016)

BNP/capita: ca 8746 USD (PPP) (2016)

Tillväxt: ca 2 % (2016)

Inflation: ca 1 % (2016)

Human development index: 0,741 (medium) -86: e-plats (2016)

Arbetslöshet: 18,3% (2017)

Budgetunderskott: 6,2 % av BNP (2016)

Utlandsskuld: ca 26 miljarder USD (2016)

Valutareserv: ca 15,4 miljarder USD (2016)

Import: ca 17 Miljarder USD (2016)

Export: ca 7,5 miljarder USD (2016)

Bytesbalans i procent av BNP: ca -9,3 % (2016)

Global Gender Gap rankning: 134 av 144

Källor: The Economist Intelligence Unit, The Department of Statistics - Jordan, Världsbanken, EU

Kort historisk översikt

Jordanien bildades år 1922 när området öster om Jordanfloden avskildes från det brittiska mandatet i Palestina och emiratet Trans-Jordanien under emir Abdullah skapades. Britterna hjälpte till att utveckla landet fram till år 1946 då

2017-08-16

Jordanien utropade sig som det självständiga Hashemitiska Kungadömet Trans-Jordanien. 1948 deltog Trans-Jordanien, tillsammans med övriga arabstater, i krig med den nybildade staten Israel. Kriget slutade med ett arabiskt nederlag, men även med att Trans-Jordanien erövrade Västbanken och östra Jerusalem. År 1949 annekterades Västbanken och östra Jerusalem formellt av Transjordaniens parlament, och landet bytte namn till Jordanien.

År 1951 mördades Kung Abdullah I av palestinska extremister. Han efterträddes av sonen Talal, som dock på grund av psykisk ohälsa tvingades abdikera år 1952 till förmån för sin son Hussein. Under Kung Husseins styre (1951-1999) genomlevde Jordanien ett antal större kriser, bl.a. sexdagarskriget år 1967 (då landet förlorade Västbanken och östra Jerusalem till Israel) och en inbördeskrigsliknande konflikt med PLO år 1970 ("Svarta september") som ledde till att PLO senare utvisades ur Jordanien. År 1988 avsåg sig Jordanien alla anspråk på den palestinska Västbanken, ett beslut som öppnade för fredsförhandlingar med Israel. Förhandlingar mellan Jordanien och Israel påbörjades 1991 och resulterade i att ett fredsavtal mellan länderna kunde undertecknas år 1994. Fredsavtalet bekräftade även Jordaniens väktarroll över de muslimska och kristna heliga platserna i Jerusalem. Då kung Hussein avled i början av år 1999 efterträddes han av sin äldste son, den nuvarande Kung Abdullah II.

Utrikespolitisk översikt

Jordaniens utrikespolitik präglas i hög grad av dess roll som ett litet, resursfattigt men geostrategiskt viktigt land i en turbulent och konfliktfylld region. Jordanien omges i dagsläget av den olösta konflikten i Israel/Palestina, inbördeskriget i Syrien samt kriget mot den Islamiska Staten i Irak och Levanten (ISIL/Daesh) i Irak och Syrien. Jordaniens geostrategiska position innebär att man är en viktig frontstat och buffert i förhållande till regionens oroshärdar.

Jordanien är nära allierad med USA och är en strategisk partner för EU inom ramen för Europeiska grannskapspolitiken, ENP.

Jordanien är deltagare i NATOs Mediterranean Dialogue och har deltagit i missioner i Libyen, Afghanistan och Bosnien. Jordanien är en av de främsta bidragande länderna till FNs fredsbevarande missioner.

Jordanien har intagit en aktiv roll i den globala koalitionen mot ISIL och deltar sedan september 2014 i de militära insatserna i Irak och Syrien.

2017-08-16

Jordanien deltar även militärt, om än i begränsad utsträckning, i kriget i Jemen till stöd för Saudiarabien.

Jordaniens utrikespolitik kalibreras utifrån att man i hög utsträckning är beroende av allierade för bistånd och bidrag för att få den nationella budgeten att gå ihop. Man är även beroende av närliggande länder, framförallt gulf länder för investeringar, exportmöjligheter och remitteringar. Det internationella samfundets pekuniära och militära stöd, framförallt från USA, har ökat i takt med den tilltagande instabiliteten i regionen.

Inom den muslimska världen intar Jordanien en särskild roll då den hashemitiska kungafamiljen är i rakt nedstigande led släkt med profeten. I egenskap av detta arv är Kung Abdullah väktare för de heliga platserna i Jerusalem. Jordanien står för en moderat uttolkning av islam, inter-religiös dialog och tolerans, frågor som man driver i internationella och regionala fora.

Jordaniens främsta utrikespolitiska prioritering är att bevara stabilitet och säkerhet längs med landets gränser samt att motverka fortsatt sönderfall av närliggande länder, främst Irak och Syrien. Jordaniens strategiska intresse är framförallt i södra Syrien där man söker bidra till relativ stabilitet för att undvika ytterligare flyktingflöden samt motverka tillväxt av extremistiska grupper med intresse av att destabilisera Jordanien. Jordaniens nationella intressen är även att på sikt öppna landets gränser mot Syrien och Irak för att återuppta handel och ekonomiskt utbyte.

Jordanien förespråkar en politiskt förhandlad lösning i Syrien som bevarar landets territoriella integritet. Kung Abdullah var den första arabiska ledare att uppmana Bashar Al Assads att avgå, en position som man dock backade ifrån när man insåg att kriget skulle komma att bli långvarigt. Man deltar i internationella ansträngningar för att finna en fredlig lösning i Syrien, däribland International Syria Support Group samt i Astanasamtalen som observatör. Jordanien slöt i juli 2017 ett deskalering avtal i södra Syrien tillsammans med Ryssland och USA. Sedan konflikten i Syrien inleddes 2011 har Jordanien tagit emot mer än en halv miljon syriska flyktingar.

Jordanien deltar i koalitionen mot ISIL, men har begränsade resurser att utföra militära operationer. Landets mervärde är främst som viktig logistisk och informationshämtningbas för koalitionen insatser. Symboliskt är landet viktigt som det enda sunnitiska arabland som deltar militärt i koalitionen och ger den legitimitet. Andra arabländer bidrar främst med finansiella resurser.

2017-08-16

Jordanien investerar betydande politiskt kapital i kampen mot terrorismen och har tagit flera initiativ i detta syfte. Kung Abdullah har initierat en dialog med afrikanska länder i den s.k. Aqabaprocessen om gränsöverskridande terrorismfrågor. Jordanien har även verkat för en regional dialog om islam, radikalisering och tolerans. Man använde sin roll i säkerhetsrådet 2014-2015 för anta en resolution om vikten av att involvera ungdomar i att förebygga extremism och konflikt.

Konflikten mellan Israel och Palestina utgör en central del av Jordaniens utrikespolitik. Som grannland med historiska band till Palestina, berörs Jordanien direkt av samtliga slutstatusfrågor (gränser, Jerusalems status, flyktingfrågan, säkerhet etc.) vilket motiverar till ett starkt engagemang att bidra till en lösning. Jordanien stödjer en tvåstatslösning i konflikten mellan Israel och Palestina. Kung Abdullah har vid flera tillfällen framhållt en fredlig lösning på konflikten som en nödvändig förutsättning för att bekämpa terrorism och radikalisering i regionen.

Jordanien har ett fredsavtal med Israel sedan 1994. Relationen till Israel är ansträngd i ljuset av vad man upplever som bristande politisk vilja till en tvåstatslösning och en negativ utveckling på marken. Den jordanska allmänheten, som till stor del har palestinskt ursprung, är fientligt inställd till Israel och ställer sig avvisande till alla former av normalisering. Samarbeten med Israel är kontroversiella och svåra att försvara i det offentliga. Jordanien och Israels främsta samarbetsområden är säkerhetsfrågor vilket sker dolt från allmänheten.

Jordanien och EU har ett associeringsavtal sedan 2002. Relationerna har sedan dess utvecklats till ett allt närmare samarbete, inte minst genom den mötesstruktur som utvecklats för att följa genomförande av avtalet och av ENP¹-handlingsplanen. I juli 2016 antogs ett nytt avtal mellan Jordanien och EU inom ramen för ENP med fokus på stärkt partnerskap inom frågor rörande politik, säkerhet, ekonomi, handel och mänskliga rättigheter. I avtalet ingick även förenklade ursprungsregler för den jordanska industrin i syfte att skapa arbetstillfällen för syriska flyktingar och jordanier. Ett allomfattande frihandelsavtal (DCFTA²) mellan EU och Jordanien har inte inletts. EUs samlade stöd till Jordanien sedan Syrienkrisen inleddes uppgår till 1.6 miljarder EUR vilket inkluderar bilateralt och humanitärt stöd.

Inrikespolitisk översikt

¹ European Neighbourhood Policy

² Deep and Comprehensive Free Trade Agreement

2017-08-16

Jordanien är en monarki där kungen har ett starkt inflytande över politik och samhällsutveckling.

Kungens och regeringens maktbas har traditionellt utgjorts främst av landets beduinastammar och armén. Samtidigt är landet en mosaik av olika befolkningsgrupper, främst jordanier med ursprung i Östjordanien och jordanier av palestinskt ursprung. Idag beräknas jordanier av palestinskt ursprung utgöra över hälften av landets befolkning, även om officiella siffror saknas. Den palestinska befolkningen har sina rötter i de stora flyktingvågor av palestinier som flydde till Jordanien efter de två arabisk-israeliska krigen 1948 och 1967, liksom efter Iraks invasion av Kuwait 1990.

Det råder spänningar mellan landets palestinska befolkning och den östbanksjordanska befolkningen över tillgång till resurser, jobb och politiskt inflytande m.m. med fördel för östbanksjordanier. Frågan om identitet är central och utgör en utmaning för Jordanien på lång sikt. Den olösta Palestina/Israelkonflikten spär på spänningarna.

I ljuset av de regionala utmaningarna utgör säkerhet och stabilitet de ledande inrikespolitiska prioriteringarna, inte sällan på bekostnad av mänskliga rättigheter. Den så kallade arabiska våren medförde en rad protester och missnöjesyttringar mot regimen. I gensvar genomförde Jordanien ett antal reformer, vilket bland annat inkluderade en ny vallag, partilag och decentraliseringslag. Man antog även vissa konstitutionella ändringar i vad som sågs som första steg mot en konstitutionell monarki.

Jordanien förblir dock toppstyrt och kungen är den som utövar störst inflytande över politiken. Under senaste åren har kungen stärkt sin makt med utökade befogenheter över militären och säkerhetstjänsterna. De konstitutionella ändringarna har antagits av parlamentet inom korta tidsramar och utan en offentlig debatt. Flera av de grundfaktorer som utlöste missnöjesyttringar i arabvärlden, inklusive i Jordanien, kvarstår. Till dessa tillhör hög arbetslöshet, främst bland ungdomar, låg tilltro till det politiska systemet samt missnöje med en utbredd korruption och nepotism. Händelseutvecklingen i grannländerna avskräcker dock från att utmana rådande status quo.

Jordanien höll val till landets parlament i september 2016 och lokalval under augusti 2017. Valen ansågs generellt vara väl administrerade och gick fredligt till. Parlamentet är dock underutvecklat och har begränsade befogenheter.

2017-08-16

Politiska partier förblir svaga och fragmenterade. Valsystemet innebär att östbanksjordanier är överrepresenterade till nackdel för andra grupper i samhället. Den största politiska oppositionen, det Muslimska brödrskapet, deltog i valet 2017 för första gången på tio år och vann 15 av 130 säten.

Jordanien har sedan länge problem med en tilltagande radikalisering hos den yngre befolkningen. Detta ses som ett resultat av regionens konflikter och den utbredda ekonomiska och sociala marginaliseringen av unga i Jordanien. Jordanien är den tredje största exportören av jihadister till Irak och Syrien. Utvecklingen uppfattas som ett allvarligt internt hot som påkallat behovet av åtgärder inom flera områden på nationell nivå. Hittills har dock fokus legat på säkerhetsrelaterade åtgärder.

Enligt UNHCR är Jordanien ett av de främsta flyktingmottagande länderna i världen per capita. Jordanien har sedan kriget i Syrien bröt ut registrerat över 600 000 syriska flyktingar, dock befaras ett stort mörkertal. Jordanien har även tagit emot flyktingar Irak, Sudan, Jemen och Libyen.

Även om Jordanien har erhållit ökat internationellt stöd för att hantera Syrienkrisen, så framställs flyktinginflödet som en nationell kris och flyktingsituationen som en börda för det jordanska samhället.

Ekonomisk översikt

Jordaniens ekonomi präglas av låg produktivitet, en utbredd offentlig sektor och hög arbetslöshet. Arbetslösheten är ca 18 procent men uppgår till över 30 procent för ungdomar. En dåligt anpassad utbildningssektor, utbredd nepotism och korruption minskar ytterligare dynamiken och effektiviteten i den jordanska ekonomin.

Jordanien har ett kontinuerligt budgetunderskott och en skuld som utgör ca 93 % av BNP. Subventioner i form av el, vatten och bröd (mjöl) belastar budgeten. Jordanien genomför ett antal reformer inom ramen för Internationella Valutafondens så kallade Extended Fund Facility. Jordanien hade tidigare ett treårigt avtal, ett så kallat Stand-By Arrangement. Syftet med avtalen är att förbättra Jordaniens finansiella hållbarhet.

Förändringar i budgeten och i regeringens fördelningspolitik är en politiserad fråga som ofta möter kraftigt motstånd hos den jordanska allmänheten. Nedskärningar av subventioner är en särskilt känslig fråga som tidigare utlöst våldsamma demonstrationer. Jordaniens ekonomiska reformer går således i långsam takt och sker inom ramen för ett begränsat handlingsutrymme.

2017-08-16

Den ekonomiska tillväxten är låg, ca 2 % under 2017. Tillväxten har försämrats under de senaste åren på grund av den regionala instabila utvecklingen. Jordaniens handel med exportländerna Irak och Syrien har avstannat då gränserna stängts. Det låga oljepriset har inneburit minskade remitteringar från Gulfländerna. Jordanien har ett kroniskt handelsunderskott gentemot de viktigaste handelspartnerna USA och EU. De främsta exportindustrierna är pottaska, fosfater och farmaceutiska produkter.

Jordanien importerar ca 97 % av sitt energibehov. Landet har sedan länge förlitat sig på energiförsörjning med fördelaktiga villkor från sina grannar. Jordanien genomför i dagsläget en diversifieringsstrategi där man med internationellt finansiellt stöd utvecklar förnybara energikällor och, möjligen, på sikt nukleär energi i syfte att bli mindre sårbart. Målsättningen är att förnybar energi ska utgöra 10 procent av landets energibehov.

De mänskliga rättigheterna i Jordanien

Generellt sett kan sägas att läget för de mänskliga rättigheterna i Jordanien är bättre på pappret än i verkligheten. Jordanien har bl.a. skrivit under FN:s tortyrkonvention, men det förekommer uppgifter om tortyr och inhuman behandling i jordanska fängelser. Jordanien har en säkerhetsdomstol (*State Security Court, SSC*) som används vid exempelvis misstänkt terrorbrott, där polisen har rätt att kvarhålla personen under längre perioder utan någon rättslig prövning. Även om regeringen på senare år har vidtagit åtgärder för att stärka domstolsväsendet kan det fortfarande inte anses vara oberoende.

Jordanien har verkställt dödsstraffet vid tre tillfällen sedan 2014. Sammanlagt 28 personer har avrättats. Jordanien hade ett facto moratorium sedan 2006 för dödsstraffet. Kungen har vid flera tillfällen uttryckt en ambition om att avskaffa dödsstraffet helt. Den jordanska allmänheten visar i breda lager ett stöd för dödsstraffet som upplevs som religiöst sanktionerat av sharia och som ett effektivt avskräckningsverktyg.

Den jordanska konstitutionen garanterar press- och yttrandefrihet, men innehåller restriktioner vilket i praktiken begränsar yttrandefriheten. Landets press- och medialag lever inte upp till internationell standard. Själv censur är utbredd hos medieaktörer. Sedan en revidering i landets medielagstiftning 2012 har ett antal webbaserade nyhetssajter stängts ner eller blockerats.

2017-08-16

Jordanien är ett land med stora utmaningar när det gäller kvinnors rättigheter. Global Gender Gap Report 2016 placerade Jordanien på plats 134 av 144. Det råder omfattande begränsningar av kvinnors grundläggande rättigheter, bl.a. måste en kvinna ha tillstånd från sin far/bror/make för att kunna skaffa ett pass. Jordanska kvinnor gifta med utländska män har inte rätt att överföra sitt medborgarskap till sina barn medan detta tillåts för män. Förutom diskrimineringen av kvinnor innebär detta att 350 000 barn saknar medborgarskap och tillhörande rättigheter.

Familjerätten baseras helt och hållet på sharialag. Våld mot kvinnor är vanligt förekommande och våldtäkt inom äktenskapet betraktas inte som ett brott enligt jordansk lag. Hedersrelaterat våld, inklusive mord förekommer. Kvinnor som riskeras för att utsättas för hedervåld sätts i administrativt förvar, ofta på obestämd tid. Vidare är kvinnor kraftigt underrepresenterade både på arbetsmarknaden och i politiken. Andelen kvinnor som deltar i arbetslivet tillhör ett av de lägsta i världen.

Den palestinska delen av befolkningen är kraftigt underrepresenterade i parlamentet, regeringen, den offentliga sektorn och är i princip helt utestängda från högre positioner inom armén och säkerhetstjänsten. Därtill kommer att de ca.140 000 palestinier som ursprungligen kommit från Gazaremsan inte har jordanskt medborgarskap och därmed inte har samma möjligheter till hälsovård, utbildning, och arbete som övriga befolkningen. Utöver de etniska palestinierna finns tjerkesiska, armeniska och kurdiska minoriteter i landet, samt en kristen grupp med officiell minoritetsstatus.

Situationen för syriska flyktingar i Jordanien är svår. Syriers utsatta ekonomiska och sociala situation har resulterat i ökad förekomst av barnarbete, barnäktenskap, prostitution och lidande skolgång. Refoulement av syriska flyktingar tillbaka till Syrien förekommer.

I juni 2016 deklarerade Jordanien gränsen till Syrien en stängd militär zon som följd av en självmordsbombning som dödade 6 jordanska militärer. Jordaniens begränsade insläpp av flyktingar i området har inneburit att tiotusentals syriska flyktingar befinner sig strandsatta vid gränsen.

Sveriges relationer med Jordanien

De svensk-jordanska relationerna är goda. Kontakter sker både på politisk nivå och på tjänstemannanivå, samt även mellan kungahusen. Sverige har en ambassad i Amman sedan 1981, emedan Jordaniens ambassadör i Berlin är sido-ackrediterad till Sverige. Kung Abdullah besökte Sverige 2009 inför

2017-08-16

Sveriges ordförandeskap i EU och 2010 i samband med det kungliga bröllopet. Den före detta premiärministern Abdullah Ensour besökte Sverige i augusti 2015. Under 2016 besökte statsminister Stefan Löfven Jordanien. Andra bilaterala besök under 2015 och 2016 inkluderar civilminister Ardalan Shekarabi, Barn-, äldre- och jämställdhetsminister Åsa Regnér och statssekreterare Ulrika Modéer.

I allmänna termer råder en god Sverigebild i Jordanien varav vilken Sveriges erkännande av Palestina utgör en stor del.

Handeln mellan länderna är relativt begränsad. Ett antal svenska företag finns representerade i Jordanien bl.a. Ericsson och Tetra Laval. IKEA öppnade sitt första varuhus i Jordanien under 2014. Varuexporten till Jordanien utgörs främst av verkstadsprodukter (fr.a. telekommunikation, apparater för distribution av elektricitet och köksredskap) samt papper, trä, kemiska produkter och medicin.

Sverige bidrar med omfattande humanitärt stöd till att lindra den regionala flyktingkrisen samt till utsatta värdsamhällen i Jordanien. Inom ramen för Sveriges strategi för regionalt utvecklingssamarbete i Mellanöstern och Nordafrika pågår ett samarbete som bl.a. omfattar stöd för mänskliga rättigheter och demokrati; vattenfrågor samt handel och ekonomisk integration. Sveriges Syrienkrisstrategi omfattar även Jordanien.

Ett antal svenska turister besöker årligen Jordanien genom charterresor till Aqaba-viken. Volymerna har dock avtagit på grund av den regionala utvecklingen och den förhållandevis dyra turistnäringen.